

УДК 351.861

DOI <https://doi.org/10.32840/pdu.2020.2.54>**А. М. Мурашко**

аспірант

Чернігівський національний технологічний університет

ВЕКТОРИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ У СФЕРАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ

У статті зазначається що формулювання та реалізація державної політики у сфері національної безпеки в Україні є, мабуть, головним питанням ефективного управління у суспільстві, що змінюється. Політична практика України демонструє, що мистецтво втілення доктрин, стратегій, концепцій та програм державної політики у сфері національної безпеки має об'єктивно інтегрувати всі складові політичної діяльності держави та ґрунтуватися на обґрунтованих теоретичних засадах та історичному досвіді.

Актуальність дослідження питань національної безпеки України визначається історичними явищами. Розвиток відносин між країнами супроводжується зростанням військових конфліктів, техногенних та стихійних лих, матеріальних витрат та людських втрат. Первісна ідея з цього приводу полягає в тому, що захист національних інтересів як основи національної безпеки України слід розглядати з точки зору історичної взаємодії народів. Захищати та досягати бажаного рівня національних інтересів від прихованих загроз та очевидних ризиків лише в процесі взаємодії держав та соціальних груп.

Визначено, що метою функціонування механізму державної політики України є досягнення цілей національної безпеки, то основною функцією державної політики є забезпечення збалансованого існування соціальних та національних інтересів шляхом моніторингу, діагностики, виявлення та ідентифікації, запобігання та припинення, мінімізація та нейтралізація внутрішніх та зовнішніх загроз та ризиків.

Метою дослідження є аналіз процесів, що відбуваються у різних сферах суспільного життя, формування збалансованої державної політики у сфері національної безпеки та розробка механізмів її реалізації. Результати цього аналізу дають міцну основу для прийняття оптимальних управлінських рішень у сфері національної безпеки.

Визначено, що в досить складній та динамічній геополітичній та економічній ситуації Україна має ефективно державне управління, значні зусилля та постійний інтерес керівників та посадових осіб усіх рівнів, науковців та громадян країни, щодо забезпечення національної безпеки на основі власних національних інтересів.

Ключові слова: безпека, державна політика, механізми публічного управління, національна безпека та оборона, публічне управління, суспільство.

Актуальність теми. Концепція національної безпеки, яка спочатку розглядалася як політична доктрина в Україні, пізніше була реалізована в результаті визначення відповідних сфер державної діяльності. Подальший розвиток спеціального законодавства у цій галузі зумовлений, головним чином, правовими та організаційними регламентами відповідних національних органів.

Внутрішні та зовнішні чинники впливають на Україну, що може призвести до загострення та дестабілізації внутрішньої ситуації держави, а також до погіршення

ситуації у сфері міжнародної безпеки через конфліктну ситуацію на сході України та анексію Криму Російською Федерацією. Тому необхідно визначити основні механізми державної політики забезпечення національної безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним з основних механізмів державної політики, що визначає, як забезпечити національну безпеку країни, є її організаційно-правові механізми. Організаційний механізм національної політики передбачає координацію діяльності уряду, створення необхідних структур у системі національної безпеки, ініціювання та проведення публічних дебатів з питань наці-

ональної безпеки, а правовий механізм розкривається через національну безпеку шляхом прийняття законодавчого підхід. Прийняття та застосування нових законів через різні форми державного контролю.

Зокрема, сутність механізму державної політики, запропонованого вченими: С. Головащенко, Т. Іванової, М. Латиніна, О. Руденко, Т. Ярового, та інших, які присвятили свої праці питанням забезпечення національної безпеки.

Серед зазначених авторами досліджень окреслено теоретичні питання з окремих аспектів міжнародно-правових проблем забезпечення національної безпеки, а також питання співробітництва в рамках окремих міжнародних організацій. Водночас в умовах розвитку сучасного інформаційного суспільства актуальні питання наукових досліджень не втрачають актуальності і сьогодні, оскільки загрози національній безпеці і обороні є динамічними та постійно змінюються.

Мета статті – дослідження ефективності реалізації механізму державної політики України в контексті забезпечення національної безпеки держави та визначає його основний напрям та функції у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Стаття З Конституції України визначає, що життя та здоров'я окремих громадян та громадян є найвищими цінностями країни. Особисті права та законні інтереси вимагають особливого захисту від суб'єктів влади, особливо в адміністративно-політичній сфері, однією з яких є сфера оборони.

Наразі в секторі національної безпеки та оборони України відбуваються значні реформи, але він досі не відповідає сучасним вимогам. Сучасні проблеми та виклики, що виникають у сфері оборони – це принципово нові та науково обґрунтовані підходи до формування національних військових організацій, пошуку більш ефективних методів та механізмів захисту національних інтересів від реальних та потенційних загроз військового характеру.

Згідно положень Закону України «Про національну безпеку України» визначено:

«національна безпека має забезпечуватися шляхом проведення виваженої державної політики відповідно до прийнятих в установленому порядку загальнодержавних та галузевих концепцій, доктрин, стратегій та програм, у політичній, економічній, соціальній, військовій, екологічній, науково-технологічній, інформаційній та інших сферах» [1].

Вивчення дифініції «національна безпека», що виник у вітчизняній термінології одночасно з здобуттям Україною незалежності, було надзвичайно актуальним у період вторгнення в Україну. Ці питання активно викладаються і визнаються крізь призму дослідження походження та розвитку категорії «безпека» у філософському розумінні та окремих історичних питань держави та права. Деякі дослідники черпають своє розуміння цієї категорії у античних філософів і мислителів античного світу [2].

На ранніх етапах розвитку людства поняття «безпека» не було визнано окремою категорією. Натомість деякі вчені висловлювали погляди на існування безпеки у первісних суспільствах та в античному світі.

Безсумнівно, що термін «національна безпека» виник у США, але в майбутньому його активно сприймали політичні погляди та суспільні науки більшості країн, не кажучи вже про багато статей у ЗМІ та політично забарвлених роздумах у майбутньому. Значення терміну можна тлумачити по-різному, і чинне законодавство США унікає прямих визначень вживаних понять, тому нинішні уявлення про цей термін можна розглядати в цьому сенсі.

Національну безпеку можна також трактувати як визначення таких сфер державної політики, як спільна оборона та зовнішні відносини. На відміну від багатьох дослідників у країнах колишнього СРСР, які обрали термін «національна безпека», щоб дати чітке визначення або розробити відповідний концептуальний та категоріальний апарат національної безпеки, сучасні американські дослідники приділяють значний акцент змісту, організації та супутнім правовим питанням [2].

Вітчизняні дослідники в основному зосереджуються на використанні російського

терміну «государственная безопасность». Нинішня позиція щодо виявлення слідів «національної безпеки» в античному світі та в Середні віки є абсолютно неприйнятною. У цьому випадку відбувається абсолютизація історичних аналогів на основі сучасного розуміння. Прикладом цього є спроба розглянути питання забезпечення національної безпеки з використанням історичної інформації про існування влади в стародавніх суспільствах або категорій людей, які виконували функції, подібні до повноважень деяких сучасних державних інституцій [3].

Метою національної безпеки та оборони України у мирний час є підготовка українського населення до національної оборони у разі загрози збройної агресії проти України. Він забезпечує умови для вступу державних та стратегічних (оперативних) розгортань (військових) та їх зворотну реакцію, забезпечуючи функціонування державних установ та стабільність національної економіки України.

У вітчизняній і зарубіжній науці практично не досліджують механізмів державної політики у сфері національної безпеки та оборони. Більшість праць стосуються механізмів державного управління, які мають достатньо різнопланові визначення й багато класифікацій з погляду реалізації завдань держави та її функцій, способів розв'язання суперечностей.

Рис. 1. Структура механізмів державної політики національної безпеки та оборони
* сформовано автором

Організаційний механізм – це система певних інструментів, методів, засобів, важелів і заходів, що спрямована на запобігання та нейтралізацію потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України шляхом:

реформування системи забезпечення національної безпеки України;

удосконалення системи державного та військового управління в умовах реформування сектору безпеки і оборони України.

Політичний механізм – це комплекс політико-дипломатичних заходів, який спрямований на створення сприятливих внутрішньо-зовнішньополітичних умов для потенційних і реальних загроз національній безпеці України у сфері безпеки державного кордону України та реалізується шляхом:

забезпечення політичної підтримки України з боку Європейського Союзу, Сполучених Штатів Америки та інших провідних країн світу;

залучення до активного співробітництва впливових міжнародних організацій.

Правовий механізм – це система законодавчих та нормативно-правових норм, встановлених та забезпечених міждержавними договорами між Україною та сусідніми державами, щодо питань забезпечення безпеки державного кордону України і реалізується шляхом підготовки та укладення міждержавних договорів про спільний державний кордон, а також про режим спільного державного кордону, співробітництво та взаємодопомогу з прикордонних питань тощо.

Економічний механізм – це сукупність форм і методів створення й використання фондів фінансових ресурсів держави з метою забезпечення її обороноздатності та готовності всіх елементів сектору безпеки і оборони до виконання завдань у будь-яких умовах обстановки.

Інформаційний механізм – це комплекс заходів держави, спрямованих на забезпечення стану захищеності (інтелектуальної, соціально-політичної, морально-етичної) суспільства, за якими досягається нормальне функціонування та гармонійний розвиток держави незалежно від наявності внутрішніх і зовнішніх інформаційно-психологічних впливів.

Висновки і пропозиції. Навчання національній безпеці та обороні України є невід'ємною частиною підготовки країни до оборони та поділяється на ранню підготовку у мирний час та безпосередню підготовку в періоди загрози та/або особливі періоди, включаючи періоди, коли

в Україні вводиться воєнний стан. або місцевості.

Тому державна політика України щодо забезпечення національної безпеки визначає важливі інтереси держави, суспільства та її громадян. Його цілями та цінностями є необхідність розробки та використання інструментів національної політики України та сучасних та ефективних механізмів та засобів боротьби з внутрішніми та зовнішніми загрозами для держави.

Список використаних джерел:

1. Про національну безпеку України : Закон України. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 31. Ст. 241
2. Баранов О.А. Правове забезпечення інформаційної сфери: теорія, методологія і практика: монографія. Київ: Видавництво Едельвейс, 2014. 434 с.
3. Домбровська С.М. Механізм забезпечення державної соціальної безпеки в Україні. Наукові праці: Науково-методичний журнал. Державне управління. Миколаїв : Вид. ЧДУ ім. Петра Могили, 2015. Вип. 242. Т. 254. С. 28–32
4. Копейчиков В., Колодій А., Українчук О. Про концепцію національної безпеки України. *Право України*. 1993. № 5-6. С. 9-13
5. Кормич Б.А. Співвідношення національної безпеки та національних інтересів. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2015. № 13. С. 71-76. 297.
6. Пірен М.І. Політичні засади національної безпеки в системі регіонального управління // Зб. наук. пр. Української академії державного управління при Президенті України; За заг. ред. В.І. Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – Вип. 2. – Ч. I. – 380 с.

Murashko A. Vectors of the state policy of Ukraine in the fields of national security and defense

The article notes that the formulation and implementation of state policy in the field of national security in Ukraine is probably the main issue of effective governance in a changing society. The political practice of Ukraine demonstrates that the art of implementing the doctrines, strategies, concepts and programs of state policy in the field of national security must objectively integrate all components of political activity of the state and be based on sound theoretical principles and historical experience.

The relevance of the study of national security of Ukraine is determined by historical phenomena. The development of relations between the countries is accompanied by the growth of military conflicts, man-made and natural disasters, material costs and human losses. The original idea in this regard is that the protection of national interests as the basis of national security of Ukraine should be considered in terms of historical interaction of peoples. Protect and achieve the desired level of national interests from hidden threats and obvious risks only in the process of interaction between states and social groups.

It is determined that the purpose of the mechanism of state policy of Ukraine is to achieve national security goals, the main function of state policy is to ensure the balanced existence of social and national interests by monitoring, diagnosing, detecting and identifying, preventing and stopping, minimizing and neutralizing internal and external threats and risks .

The purpose of the study is to analyze the processes taking place in various spheres of public life, the formation of a balanced state policy in the field of national security and the development of mechanisms for its implementation. The results of this analysis provide a solid basis for making optimal management decisions in the field of national security.

It is determined that in a rather complex and dynamic geopolitical and economic situation, Ukraine has effective public administration, significant efforts and constant interest of leaders and officials of all levels, scientists and citizens of the country to ensure national security based on their own national interests.

Key words: security, public policy, mechanisms of public administration, national security and defense, public administration, society.